



ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา

Factors Affecting Agricultural Knowledge of Leaders Farmer the Agricultural Learning Center in Songkhla Province

วรรณฤดี บุญรัมย์^{1*} และ ปองพชร ธาราสูก²

Wanruedee Boonrassamee^{1*} and Pongpachara Tarasook²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร, คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

¹ Degree of Master of Science, Department of Agricultural Development, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University.

² ดร., สาขาวิชานวัตกรรมเกษตรและการจัดการ, คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

² Dr., Agricultural Innovation and Management Division, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University.

* Corresponding author, E-mail: bwansika3107@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ 2) ระดับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา ประชากรในการศึกษาคือ ประธานศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรผู้นำ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2566 ของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 262 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง เป็นประธานศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา ที่ผ่านการอบรมหลักสูตร ทั้งหมด 5 หลักสูตร คือ หลักสูตรระบบน้ำสำหรับการเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีครัวเรือน และเกษตรผสมผสาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2566 ของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 160 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถามมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 81.25 อายุเกษตรกรเฉลี่ย 57.43 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 31.88 เกษตรกรทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในเรื่องการฝึกอบรม การได้รับความรู้และคำแนะนำในการแก้ปัญหาด้านการเกษตร และการไปทัศนศึกษาดูงาน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาด้านการเกษตร ร้อยละ 21.88 ได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 91.25 2) ระดับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 14.43 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้ทางการเกษตรของ



เกษตรกรผู้นำ พบว่า ตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร คือ การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ มีผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และสามารถทำนายได้ ร้อยละ 44.40 (R^2 Adjusted = 0.444)

คำสำคัญ: เกษตรกรผู้นำ, ความรู้ของเกษตรกร, ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

Abstract

This research aimed to: 1) study the personal background, social and economic conditions, and agricultural extension support of lead farmers; 2) assess the agricultural knowledge level of lead farmers; and 3) identify factors affecting the agricultural knowledge of lead farmers at the Agricultural Productivity Enhancement Learning Center in Songkhla Province. The study population comprised 262 chairpersons of the network centers who participated in the 2023 Agricultural Productivity Enhancement Learning Center Project organized by the Department of Agricultural Extension. Purposive sampling was used to select 160 chairpersons who had completed all five training courses: agricultural water systems, new theory agriculture, sufficiency economy, household accounting, and integrated agriculture. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed with descriptive statistics and stepwise multiple regression.

The results showed that: 1) Most farmers were male (81.25%), with an average age of 57.43 years. The largest group held a bachelor's degree (31.88%). All farmers received support from government agencies under the Ministry of Agriculture and Cooperatives in the form of training, knowledge, guidance for solving agricultural problems, and study visits, with 21.88% receiving budgetary support for agricultural development. The majority (91.25%) received agricultural information from Department of Agricultural Extension officers. 2) The agricultural knowledge level of lead farmers was high, with an average score of 14.43 out of 20. 3) The only independent variable significantly affecting the agricultural knowledge of lead farmers was budgetary support, with a significance level of 0.01 and an adjusted R-squared of 0.444, indicating that budgetary support could predict 44.40% of the variance in agricultural knowledge. (R^2 Adjusted = 0.444).

Keywords: Leaders Farmer, Farmer's knowledge, Agricultural Learning Center

บทนำ

ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเกษตรกรและชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชนและเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรด้วยกันเอง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้นำนโยบายการจัดตั้ง ศพก.



มาดำเนินการภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตรและได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรประจำอำเภอ จำนวน 882 ศูนย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเรียกกันว่า ศพก. หลัก โดยจัดประเภทตามพืชเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ เช่น คาบสมุทรสหิงพระ ศพก. หลัก เป็นศูนย์ข้าว เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรที่สำคัญของชุมชนและถือเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ หลังจากนั้น ปี พ.ศ. 2560 ได้มีการรับขึ้นทะเบียนศูนย์เครือข่าย ศพก. เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรเฉพาะด้าน แบ่งเป็น 23 ประเภท คือ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว/ศูนย์ข้าวชุมชน ศูนย์เรียนรู้ด้านพืชไร่ ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผล ศูนย์เรียนรู้ด้านแมลงเศรษฐกิจ ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน ศูนย์เรียนรู้ด้านมาตรฐานการผลิตทางการเกษตร ศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจเกษตร ศูนย์เรียนรู้ด้านสหกรณ์ ศูนย์เรียนรู้ด้านบัญชี ศูนย์เรียนรู้ด้านชลประทาน/การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์เรียนรู้พืชผักศูนย์เรียนรู้ด้านหม่อนไหม ศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตผลด้านการเกษตร ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ดอก ไม้ประดับ และศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ โดยศูนย์เครือข่ายของ ศพก. มีทั้งหมด 10,533 ศูนย์ ทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566ข) ประกอบกับปัจจุบันเกษตรกรต้องเผชิญต่อสภาพอากาศมีความแปรปรวนจากภาวะโลกร้อนส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรเสียหาย การปลูกพืชเชิงเดี่ยวจึงไม่สามารถทำให้เกษตรกรลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของรายได้ได้ เกษตรกรจึงหันมาทำเกษตรตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน รวมถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2566) จะเห็นได้ว่าจังหวัดสงขลามีการขึ้นทะเบียนศูนย์เครือข่ายของ ศพก. ประเภทศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ มากที่สุดในประเทศเมื่อ ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 83 ศูนย์ และยังคงเป็นจังหวัดที่มีการขึ้นทะเบียนประเภทนี้ สูงที่สุดในภาคใต้ จำนวน 124 ศูนย์ ในปี พ.ศ. 2566 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566ค)

ศูนย์เครือข่ายของ ศพก. ประเภทเศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เฉพาะทาง โดยมีเกษตรกรผู้นำในพื้นที่เป็นผู้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรรายอื่น ซึ่งเกษตรกรผู้นำหรือประธานศูนย์เครือข่ายเป็นแบบอย่างของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความเชี่ยวชาญในความรู้ทางการเกษตร และต้องมีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรผู้นำ ในการวางแผนโครงการ การปฏิบัติงานตามแผน การประเมินผล และรักษาโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการส่งเสริมให้คงไว้ตลอดไป นอกจากนี้ เกษตรกรผู้นำยังทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการแพร่กระจายความรู้และเทคโนโลยีไปยังเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลได้ด้วย เกษตรกรผู้นำจึงเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรรายอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.) จากที่มาและความสำคัญของปัญหาทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาความรู้ของเกษตรกรผู้นำให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีสู่เกษตรกรรายอื่นและช่วยแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น



วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้นำศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ณัฐชนก ธนัตพร (2555) กล่าวว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่มีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ปฏิบัติงานร่วมกัน ด้วยความพึงพอใจ เต็มใจให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่ได้วางร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน โดยเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นผู้มีอิทธิพลและอำนาจเหนือผู้ร่วมงานในหน่วยงาน ผู้นำไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้บริหาร แต่หัวหน้างานหรือผู้บริหารต้องมีลักษณะการเป็นผู้นำ กล่าวคือ ต้องรู้จักประสานงาน ควบคุม กำกับ นิเทศ ประเมินผลและตัดสินใจต้องเป็นผู้ที่กลุ่มให้ความเชื่อถือ ศรัทธา ไว้วางใจ เป็นศูนย์รวมของพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม

ความสำคัญในงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรของผู้นำ

พรชุลย์ นิลวิเศษ (2545) กล่าวว่า ผู้นำ มีความสำคัญในงานส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

1. ผู้นำเป็นศูนย์กลางในการรับความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการเกษตรและที่เกี่ยวข้องจากเจ้าหน้าที่ผู้เกษตรและชุมชนที่สนใจ
2. ผู้นำเป็นที่ปรึกษาและแนะนำให้ความช่วยเหลือในการประกอบการเกษตร แก่เกษตรกรและชุมชนเมื่อประสบปัญหา
3. เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการเกษตรและที่เกี่ยวข้องให้แก่เกษตรกรทั่วไปในชุมชน
4. ผู้นำเป็นผู้ช่วยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนของเจ้าหน้าที่ เช่น การนัดหมายเกษตรกร การร่วมจัดทำแผนชุมชน และการร่วมจัดทำแปลงสาธิต เป็นต้น
5. ผู้นำเป็นตัวแทนของเกษตรกรในท้องถิ่นและการสะท้อนปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้แก่เจ้าหน้าที่
6. ผู้นำเป็นผู้ช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรทั่วไปเกิดความกระตือรือร้นและมีความคิดริเริ่ม
7. ผู้นำเป็นผู้รับผิดชอบสิ่งต่าง ๆ ที่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่จะเข้ามาส่งเสริมและบริการแก่เกษตรกรและชุมชน
8. ผู้นำเป็นแบบอย่างหรือแม่แบบในการนำวิธีการใหม่และเทคโนโลยีทางการเกษตรมาให้เกษตรกรใช้ในท้องถิ่น ชุมชน

สรุป ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการประสานงาน ควบคุม กำกับ นิเทศ ประเมินผล และตัดสินใจ เป็นผู้ที่ถูกกลุ่มให้ความเชื่อถือ ศรัทธา ไว้วางใจ เป็นศูนย์รวมของพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความรู้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ระบุว่าความรู้ (Knowledge) คือ สิ่งที่ได้จากกระบวนการที่มนุษย์รับข้อมูลผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยง จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ ส่วนความรู้ขั้นสูงสุด คือ ปัญญา (Wisdom) เป็นความรู้ที่สะสมหรือฝังอยู่ในตัวบุคคล



ระดับของความรู้อย่างไร สำนักงานวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร (2562) ได้แบ่งระดับความรู้แบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ คือ

1. ความรู้เชิงทฤษฎี (Know-What) เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง รู้อะไรเป็นอะไร จะพบในผู้ที่สำเร็จการศึกษามาใหม่ ๆ ที่มีความรู้โดยเฉพาะความรู้ที่จำมา ได้จากความรู้ขัดแย้งซึ่งได้จากการได้เรียนมาแต่เวลาทำงานก็จะไม่มั่นใจ มักจะปรึกษารุ่นพี่ก่อน

2. ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบท (Know-How) เป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลกของความเป็นจริง ภายใต้สภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อนสามารถนำเอาความรู้ขัดแย้งที่ได้มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้ มักพบในคนที่ทำงานไปหลาย ๆ ปี จนเกิดความรู้ฝังลึกที่เป็นทักษะหรือประสบการณ์มากขึ้น

3. ความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผล (Know-Why) เป็นความรู้เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลของประสบการณ์แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นผู้ที่ทำงานมาระยะหนึ่งแล้วเกิดความรู้ฝังลึก สามารถถอดความรู้ฝังลึกของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้พร้อมทั้งรับเอาความรู้จากผู้อื่นไปปรับใช้ในบริบทของตนเองได้

4. ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ (Care-Why) เป็นความรู้ในลักษณะของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่มาจากภายในตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถสกัด ประมวล วิเคราะห์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่กับความรู้อื่นที่ได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ เช่น สร้างตัวแบบหรือทฤษฎีใหม่หรือนวัตกรรมขึ้นมาใช้ในการทำงานได้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะเน้นความรู้ระดับที่อธิบายเหตุผล (Know-Why) เป็นความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเรียนรู้และประกอบกับประสบการณ์ของเกษตรกร ทำให้แก้ปัญหาที่พบได้ในระดับหนึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่นได้ รวมถึงการนำความรู้ที่ได้จากเกษตรกรรายอื่นมาปรับใช้กับการทำการเกษตรของตนเองได้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของประเทศ จึงมีนโยบายจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้เพื่อให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตรแก่ชุมชนและให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และบริการด้านการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ ตลอดจนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบในลักษณะเกษตรกรสอนเกษตรกร มีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการ ศพก. ในรูปแบบคณะกรรมการภาคเกษตรกร โดยรัฐบาลสนับสนุนวิชาการ ปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร เพื่อการสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565ก)

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

1. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการและการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

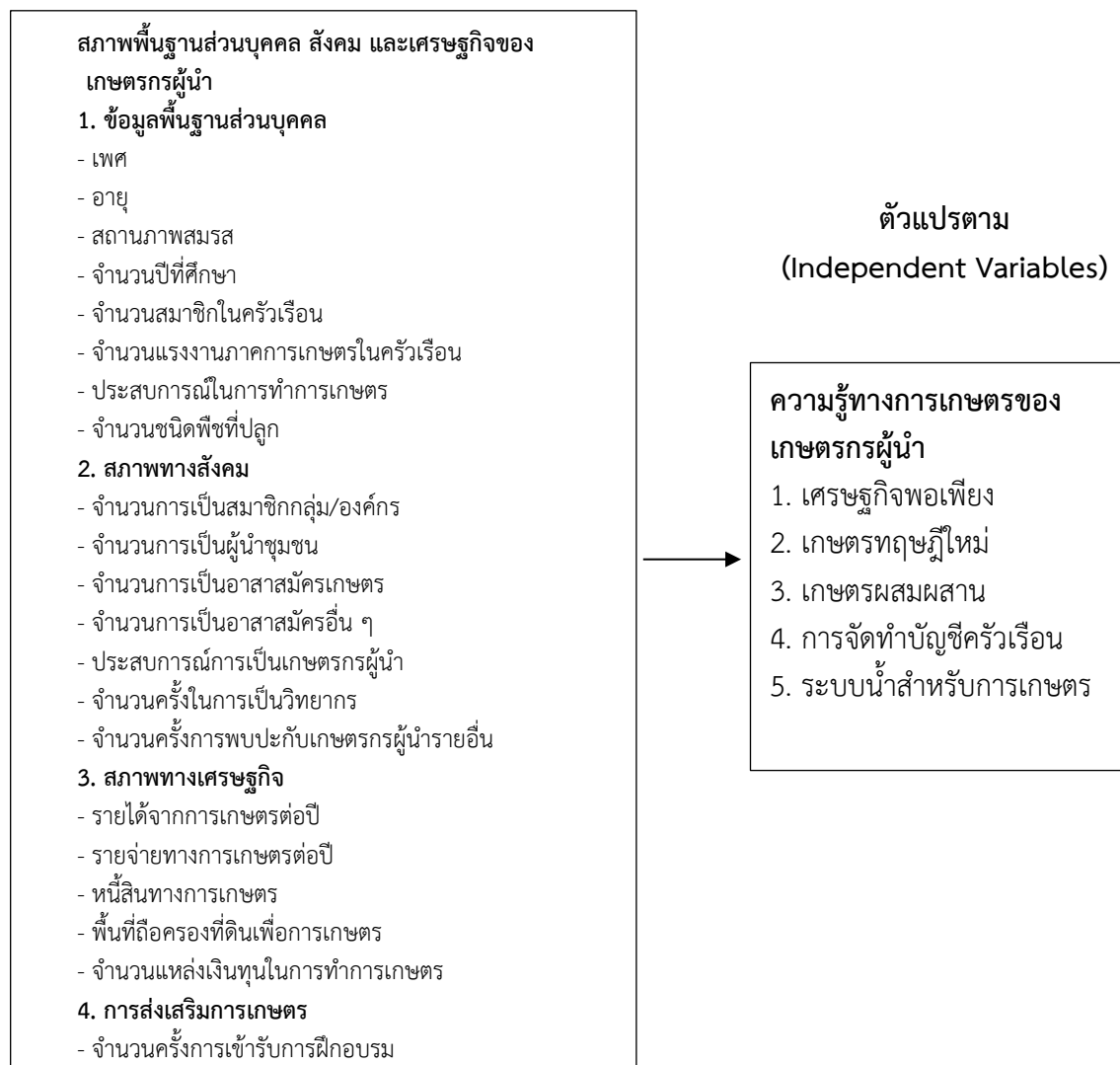
2. เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่



บทบาทหน้าที่ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

1. ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน
 2. ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน
 3. ให้บริการด้านการเกษตรอื่นๆ
 4. ให้บริการแก้ปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร
 5. เป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ โดยได้รับความยินยอมจากเกษตรกรต้นแบบที่เป็นเจ้าของ ศพก. นั้นๆ
 6. ดำเนินการร่วมกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ภาคเอกชน ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่
- งานวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา มีกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ (Dependent Variables)



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย



วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประธานศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรผู้นำ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2566 ของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวนทั้งสิ้น 262 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นประธานศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา ที่ผ่านการอบรมหลักสูตร ทั้งหมด 5 หลักสูตร คือ หลักสูตรระบบน้ำสำหรับการเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีครัวเรือน และเกษตรผสมผสาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2566 ของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 160 ราย

2. เครื่องมือในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประยุกต์ข้อมูลทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ ความรู้ และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากเกษตรกร

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity Test) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามวัตถุประสงค์และเนื้อหา (IOC) กำหนดเกณฑ์การผ่านเท่ากับ 0.67 โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในพื้นที่อำเภอทุ่งใหญ่ ปากพนัง และชะอวดของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งกำหนดเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (สุวิมล ติรภานันท์, 2551) เท่ากับ 0.70 ขึ้นไปถือว่ามีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้สำหรับข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบบสอบถามครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับ เท่ากับ 0.813 ซึ่งได้ข้อคำถามที่เป็นความรู้ทางการเกษตร จำนวน 20 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยสถิติ 2 ส่วน คือ

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัย ดังสมการ

$$Y_1 = a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_{28}X_{28}$$

เมื่อ Y คือ ความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ (คะแนน 0 – 20)

a คือ ค่าคงที่



$b_1, b_2, \dots, b_{28}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเมื่อควบคุมค่าของตัวแปรอิสระอื่นที่มีอยู่ในสมการได้คงที่แล้ว

$x_1, x_2, \dots, x_{28}$ คือ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- | | |
|--|--|
| X_1 คือ เพศของเกษตรกร
(1=ชาย, 2=หญิง, 3=เพศทางเลือก) | X_2 คือ อายุของเกษตรกร (ปี) |
| X_3 คือ สถานภาพการสมรส (1=โสด,
(2=สมรส, 3=หย่า, 4=อื่นๆ) | X_4 คือ จำนวนปีที่ศึกษา (ปี) |
| X_5 คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน) | X_6 คือ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร
ในครัวเรือน (คน) |
| X_7 คือ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี) | X_8 คือ จำนวนชนิดพืชหลักที่ปลูก (ชนิด) |
| X_9 คือ จำนวนการเป็นสมาชิกของกลุ่ม/
องค์การการเกษตร (กลุ่ม) | X_{10} คือ จำนวนการเป็นผู้นำชุมชน
(ตำแหน่ง) |
| X_{11} คือ จำนวนการเป็นอาสาสมัครเกษตร
(ตำแหน่ง) | X_{12} คือ จำนวนการเป็นอาสาสมัครประเภท
อื่น(ตำแหน่ง) |
| X_{13} คือ ประสบการณ์ในการเป็นเกษตรกรผู้นำ (ปี) | X_{14} คือ จำนวนครั้งการพบปะกับเกษตรกร
ผู้นำรายอื่น (ครั้ง/เดือน) |
| X_{15} คือ จำนวนครั้งในการเป็นวิทยากร (ครั้ง/ปี) | X_{16} คือ รายได้จากการเกษตร (บาท/ปี) |
| X_{17} คือ รายจ่ายทางการเกษตร (บาท/ปี) | X_{18} คือ หนี้สินทางการเกษตร (บาท) |
| X_{19} คือ จำนวนแหล่งเงินทุนในการทำการเกษตร
(แหล่ง) | X_{20} คือ พื้นที่ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร
(ไร่) |
| X_{21} คือ จำนวนการได้รับการฝึกอบรม
คำแนะนำ(ครั้ง/ปี) | X_{22} คือ จำนวนการได้รับความรู้และ
(ครั้ง/ปี) |
| X_{23} คือ จำนวนการได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต
เจ้าหน้าที่(ครั้ง/ปี) | X_{24} คือ จำนวนการเยี่ยมเยียนจาก
ส่งเสริมการเกษตร (ครั้ง/เดือน) |
| X_{25} คือ จำนวนการไปทัศนศึกษาดูงาน (ครั้ง/ปี) | X_{26} คือ การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
(บาท) |
| X_{27} คือ จำนวนครั้งในการติดต่อขอคำแนะนำจาก
ข่าวสารเจ้าหน้าที่ (ครั้ง/เดือน) | X_{28} คือ จำนวนแหล่งที่มาในการรับรู้
(แหล่ง) |

เงื่อนไขเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระบุว่าระหว่างตัวแปรอิสระจะต้องมีความสัมพันธ์กันน้อย ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวโดยตัดตัวแปรที่มีค่าความสัมพันธ์สูง พบว่ามีเพียง 8 ตัวแปรอิสระที่มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรน้อย คือ ตัวแปรอิสระ X_9 X_{12} X_{15} X_{17} X_{18} X_{20} X_{23} และ X_{26} จึงได้นำตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวนี้เข้าสู่วิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)



ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 81.25) อายุเกษตรกรเฉลี่ย 57.43 ปี มีสถานภาพการสมรส (ร้อยละ 90.00) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 31.88) สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 4 คน แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 3 คน ประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 21.57 ปี ทำการเกษตรโดยการปลูกพืชหลักเฉลี่ยประมาณ 3 ชนิด เช่น ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล เป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรการเกษตร (ร้อยละ 85.63) และไม่เป็นผู้นำชุมชน ร้อยละ 55.63 เกษตรกรเป็นอาสาสมัครเกษตร ร้อยละ 50.00 แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นอาสาสมัครประเภทอื่น (ร้อยละ 73.75) มีประสบการณ์ในการเป็นเกษตรกรผู้นำเฉลี่ย 8.00 ปี มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเกษตรกรผู้นำรายอื่นเฉลี่ย 2.59 ครั้งต่อเดือน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรเฉลี่ย 3.21 ครั้งต่อปี มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 166,028.75 บาทต่อปี รายจ่ายทางการเกษตรเฉลี่ย 66,526.25 บาทต่อปี เกษตรกรไม่มีหนี้สินทางการเกษตร ร้อยละ 68.13 แหล่งเงินทุนในการทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 2 แหล่ง แหล่งเงินทุนครอบครัวมากที่สุด ร้อยละ 66.25 มีจำนวนที่ดินเพื่อทำการเกษตรเฉลี่ย 19.94 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง เกษตรกรทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในเรื่องการฝึกอบรม การได้รับความรู้และคำแนะนำในการแก้ปัญหาด้านการเกษตร และการไปทัศนศึกษาดูงาน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนางานด้านการเกษตร เกษตรกรไปหาเจ้าหน้าที่เพื่อรับคำแนะนำเฉลี่ย 1.78 ครั้งต่อเดือน (ร้อยละ 80.00) ได้รับข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 91.25 รองลงมา คือ สื่อสังคมออนไลน์ โดยเกษตรกรได้รับความรู้จาก Facebook มากที่สุด

2. ระดับความรู้ทางการเกษตร เป็นข้อทดสอบจำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน ผลการทดสอบความรู้ พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรผู้นำศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา มีระดับความรู้ทางการเกษตร อยู่ในระดับสูง โดยมีช่วงคะแนน 14.01 - 20.00 คะแนน (ร้อยละ 68.75) คะแนนเฉลี่ยที่เกษตรกรผู้นำตอบถูกเท่ากับ 14.43 คะแนน (ดังตารางที่ 1) ซึ่งพบว่าเกษตรกรมีความรู้ในด้านเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดเฉลี่ย 0.94 และมีความรู้ด้านระบบน้ำสำหรับการเกษตรน้อยที่สุดเฉลี่ย 0.55 (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ

ระดับความรู้ทางการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0.00 – 6.00 (ความรู้ระดับต่ำ)	0	0.00
7.00 – 13.00 (ความรู้ระดับปานกลาง)	50	31.25
14.00 – 20.00 (ความรู้ระดับสูง)	110	68.75
$\bar{X} = 14.43$, S.D. = 1.75, Minimum = 11, Maximum = 19		



ตารางที่ 2 ความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ

ข้อ	ความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ	ตอบถูกต้อง (ร้อยละ)	ตอบไม่ถูกต้อง (ร้อยละ)
ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง			
1.	การวางแผนบริหารจัดการประเทศ เป็นการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	153 (95.62)	7 (4.38)
2.	การผลิตเพื่อการค้า เป็นการดำเนินการตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	147 (91.88)	13 (8.12)
ความรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่			
3.	ทฤษฎีใหม่เป็นหลักการที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินขนาดเล็กที่ดินประมาณ 3 ไร่	128 (80.00)	32 (20.00)
4.	ขั้นตอนของทฤษฎีใหม่ มี 3 ขั้น คือ ขั้นต้น การแบ่งพื้นที่ ขั้นที่สอง การรวมกลุ่มกันของเกษตรกร ขั้นที่สาม การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน	144 (90.00)	16 (10.00)
5.	แนวคิดทฤษฎีใหม่ ลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตตกต่ำ	138 (86.25)	22 (13.75)
ความรู้ด้านเกษตรผสมผสาน			
6.	การกำจัดวัชพืชโดยทางชีวภาพ คือ การใช้วิธีการธรรมชาติโดยใช้สิ่งมีชีวิตด้วยกันเป็นตัวกำจัด	145 (90.63)	15 (9.37)
7.	การทำเกษตรผสมผสานมีประโยชน์ในด้านการลดต้นทุนการผลิตมากที่สุด	116 (72.50)	44 (27.50)
ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน			
8.	การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย อย่างง่าย เรียกว่า บัญชีชาวบ้าน	141 (88.13)	19 (11.87)
9.	การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย เพื่อให้ทราบถึงวิธีการใช้จ่ายเงินในแต่ละเดือน	142 (88.75)	18 (11.25)
10.	ถ้าเขียนตัวเลขบัญชีผิดควรขีดฆ่าทิ้งจำนวนแล้วเซ็นชื่อกำกับและเขียนใหม่ให้ถูกต้อง	149 (93.13)	11 (6.87)
11.	การเขียนสมการบัญชีครัวเรือน คือ สินทรัพย์ = หนี้สิน + ทุน	114 (71.25)	46 (28.75)
ความรู้ด้านระบบน้ำสำหรับการเกษตร			
12.	การส่งน้ำบนพื้นที่เนินสูงควรเดินท่อเมนไปยังจุดที่ต้องการและวางท่อเมนย่อยและท่อย่อยตามแนวปลูกพืช	65 (40.63)	95 (59.38)
13.	การเลือกขนาดท่อน้ำ เป็นสิ่งที่ต้องทำอันดับแรก ในการออกแบบระบบการให้น้ำพืช	104 (65.00)	56 (35.00)
14.	ความต้องการน้ำของพืช คือ ปริมาณน้ำที่พืชต้องการใช้ในการคายน้ำ	78 (48.75)	82 (51.25)
15.	วิธีการคำนวณออกแบบระบบน้ำเริ่มคำนวณจากปั๊มไปยังหัวจ่ายน้ำ	66 (41.25)	94 (58.75)
16.	ระบบการให้น้ำพืชแบบน้ำหยด ต้องใช้แรงดันต่ำ	136 (85.00)	24 (15.00)
17.	ระบบการให้น้ำพืชแบบสปริงเกอร์ มีอัตราการไหลของน้ำน้อย	97 (60.63)	63 (39.37)
18.	แปลงปลูกพืชไร่ พืชผัก พื้นที่ขนาดใหญ่ ควรเลือกใช้ระบบน้ำแบบมินิสปริงเกอร์	85 (53.13)	75 (46.87)
19.	ระบบการให้น้ำพืชแบบน้ำหยด ใช้ระยะเวลาการให้น้ำน้อย	96 (60.00)	64 (40.00)



ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อ	ความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ	ตอบถูกต้อง (ร้อยละ)	ตอบไม่ถูกต้อง (ร้อยละ)
ความรู้ด้านระบบน้ำสำหรับการเกษตร (ต่อ)			
20.	ขนาดท่อ PVC ที่มากขึ้น อัตราการไหลของน้ำจะน้อยลง	64 (40.00)	96 (60.00)

3. ผลการวิเคราะห์ สามารถนำมาเขียนสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$Y_1 = 13.925 + 0.00001742x_{26}$$

สมการถดถอยมีค่าประมาณการค่าคงที่ เท่ากับ 13.925 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการศึกษามีคะแนนความรู้ทางการเกษตรจำนวน 13.925 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่เป็นอิสระจาก ตัวแปรอิสระอื่น ๆ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยของการได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนา งานด้านการเกษตร (X_{26}) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับตัวแปรตาม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 มีค่าเท่ากับ 0.00001742 สามารถอธิบายได้ว่า หากเกษตรกรผู้นำได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนางาน ด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 บาท เกษตรกรจะมีความรู้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น 0.00001742 คะแนน ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเชิงพหุ (Multiple Coefficient of Determination, R^2) ปรากฏว่า R^2 Adjusted มีค่าเท่ากับ 0.444 มีผลต่อตัวแปรตามมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 หมายความว่า การได้รับการ สนับสนุนงบประมาณ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลง ความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ได้ร้อยละ 44.40 โดยส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 55.60 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่นที่ไม่ได้นำเข้ามาใน สมการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ การ ส่งเสริมการเกษตร กับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	β	t	Sig.	Collinearity Statistics	
					Tolerance	VIF
(Constant)	13.925		23.792	0.000		
การได้รับการสนับสนุน งบประมาณ (x_{26})	0.00001742	0.711	2.859	0.021	1.000	1.000

F = 8.176***, P-Value.=0.000, SE_{est}=1.693, Durbin-Watson = 2.034
R²= 0.505, R²Adjusted = 0.444

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจ การส่งเสริมการเกษตร และระดับความรู้ ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรมีความรู้ทางการเกษตรในระดับสูง เนื่องจากเกษตรกรผู้นำต้องเข้าอบรมในหลักสูตร บังคับและหลักสูตรหลักของโครงการโดยเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความเข้าใจในเนื้อหา หลักสูตรที่ทำการอบรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองรวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร



รายอื่นได้ สอดคล้องกับ ญัตติฯ สำนัฯ (2560) ที่ศึกษาความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรในการควบคุมศัตรูพืชโดยใช้สารชีวภัณฑ์ในพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืชของเกษตรกร เนื่องจากระดับการศึกษาส่งผลต่อความสามารถในการอ่าน และเข้าใจเนื้อความต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อความรู้ของเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรผู้นำสามารถนำความรู้ที่มีไปแก้ปัญหาทางการเกษตรที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง มีการนำผลของการแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ กับเกษตรกรรายอื่นและรายงานในที่ประชุมคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในระดับอำเภอและจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ที่ได้แบ่งระดับความรู้เป็น 4 ระดับ ความรู้เชิงทฤษฎี ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผลและความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ โดยเกษตรกรผู้นำที่ได้จากงานวิจัยมีความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผล (Know-Why) เป็นความรู้เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลของประสบการณ์แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นผู้ทำงานมาระยะหนึ่งแล้วเกิดความรู้ฝังลึกสามารถถอดความรู้ฝังลึกของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้พร้อมทั้งรับเอาความรู้จากผู้อื่นไปปรับใช้ในบริบทของตนเองได้ และส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่า การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนางานด้านการเกษตรมีผลทางบวกต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา สะท้อนให้เห็นว่า หากเกษตรกรได้รับการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนางานด้านการเกษตรมากขึ้น จะทำให้เกษตรกรมีความรู้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากหากเกษตรกรได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนางานด้านการเกษตรจะทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของการทำเกษตรแบบสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถยกระดับความรู้ทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ อรพิน พะแกพอ (2566) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และพบว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จากผลการศึกษาที่มีความไม่สอดคล้องกันเนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีประชากรและพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับต่างประเทศ พื้นที่บางส่วนประสบปัญหาด้านความมั่นคง โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติสำหรับพื้นที่ดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ มีการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและแก้ปัญหาในพื้นที่อย่างต่อเนื่องทำให้จังหวัดสงขลาได้รับการจัดสรรงบประมาณมากกว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (โครงการตามตัวชี้วัด) ครั้งที่ 1 ของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่จัดสรรงบประมาณให้จังหวัดสงขลามากกว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) ซึ่งการที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่มากขึ้นทำให้เกษตรกรมีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้มากขึ้น เช่น การอบรมและติดตั้งระบบน้ำ



สำหรับการเกษตร ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้งบประมาณค่อนข้างสูงในการติดตั้ง ทำให้เกษตรกรสามารถพัฒนาความรู้และทักษะในการทำเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดสงขลา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ทางการเกษตรให้กับเกษตรกรผู้นำ ได้ดังนี้

1. เกษตรกร เกษตรกรผู้นำควรเข้ารับการอบรมและพัฒนาความรู้ เรื่อง ระบบน้ำสำหรับการเกษตร ด้านการเลือกท่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสม การคำนวณและการออกแบบระบบน้ำในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นประเด็นที่เกษตรกรตอบผิดมากที่สุดและมีความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงลดต้นทุนในการผลิตได้ ที่ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น

2. หน่วยงานราชการ

1) ด้านความรู้ หน่วยงานราชการภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมชลประทาน และกรมวิชาการเกษตร เป็นต้น ควรเพิ่มหลักสูตรการเรียนรู้ เรื่อง ระบบน้ำสำหรับการเกษตร การคำนวณและการออกแบบระบบน้ำในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ให้เป็นหลักสูตรภาคบังคับที่จะต้องให้มีการจัดอบรมความรู้ให้กับเกษตรกรในทุกปี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตรและการใช้น้ำอย่างมีคุณค่า

2) ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนให้กับเกษตรกรได้เกิดการเรียนรู้จากตัวอย่างจริงเพิ่มเติมจากการอบรมแบบออนไลน์ เพื่อให้เกษตรกรได้ทดลองปฏิบัติ ควบคู่กับการศึกษาดูงาน ย่อมทำให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้มากที่สุด

3) การจัดทำสื่อการเรียนรู้และการประชาสัมพันธ์ให้กับเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด รองลงมา คือ ได้รับความรู้จากสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรจัดทำสื่อการเรียนรู้และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกช่องทาง เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2565ก). คู่มือโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

(ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. ค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2567 จาก

<https://alc.doae.go.th/wp-content/uploads/2023/01/OK2-คู่มือโครงการ.ศพก.>

66_091265-USE.pdf

กรมส่งเสริมการเกษตร (2565ข). หนังสืออนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

(โครงการตามตัวชี้วัด) ครั้งที่ 1 จังหวัดสงขลาและแม่ฮ่องสอน, เลขที่ กษ 1004/ว1289 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2565.

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566ก). ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารงานศูนย์เรียนรู้

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พ.ศ. 2560. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม

2567 จาก <https://alc.doae.go.th/?p=7824>



กรมส่งเสริมการเกษตร (2566ข) รายงานการดำเนินงานของศูนย์เครือข่าย ศพก. ปี 2560.

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2567 จาก

<https://learningpoint.doae.go.th/report/station>.

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566ค). รายงานการดำเนินงานของศูนย์เครือข่าย ศพก. ปี 2566.

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2567 จาก

<https://learningpoint.doae.go.th/report/station>.

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566ง) รายงานสรุปการจัดอบรมเกษตรกร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดฤดูกาลผลิต.

สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://learningpoint.doae.go.th/train/report>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2566). 14 ปี แห่งการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมไทย. ค้น

เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2567 จาก <https://www.moac.go.th/news-preview-451991791514>

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). บทบาทของเกษตรกรผู้นำและองค์กรเกษตรกรใน

งานส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2567 จาก <https://agecon->

[extens.agri.cmu.ac.th](https://agecon-extens.agri.cmu.ac.th)

ณัฐชนก ธนัตพร (2555). พฤติกรรมผู้นำในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามทัศนะของ

ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39.

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ณัฐพนิดา สุภานันท์ (2560). ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรในการควบคุมศัตรูพืชโดยใช้

สารชีวภัณฑ์ในพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

พรชุลี นิลวิเศษ (2545). การพัฒนาผู้นำในองค์กรพัฒนาเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในประมวลสาระชุดวิชา

องค์กรพัฒนาเพื่อการส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 13). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560). การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร (2562). การจัดการความรู้. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2567 จาก

<https://researchex.mju.ac.th/km/index.php/blogkm/kmman/4->

[knowledgemanagement](https://researchex.mju.ac.th/km/index.php/blogkm/kmman/4-knowledgemanagement)

สุวิมล ติรกานันท์ (2551). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรพิน พะเก๋พอ (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักวิชาการ

ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, กรุงเทพฯ.